

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ

УДК 343.2+ 343.13

**ПРОЦЕСУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ВИДІВ ЗВІЛЬНЕННЯ
ВІД КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ**

Трубніков В. М.,

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінально-правових
дисциплін юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В.Н. Каразіна

Анотація: У статті досліджено процесуальні положення щодо звільнення від кримінальної відповідальності, а також наводиться класифікація підстав звільнення. Запропоновано авторське поняття звільнення від кримінальної відповідальності. За результатами проведеного аналізу, формулюються пропозиції щодо зміни чинного законодавства для більш ефективного та правильного його застосування щодо особи, котра вчинила злочин.

Ключові слова: звільнення від кримінальної відповідальності, закриття кримінального провадження, затвердження угоди, ухвала суду, спеціальні види звільнення, кримінальне правопорушення, примирення.

Анотация: В статье исследуются процессуальные положения об освобождении от уголовной ответственности, а также приводится классификация оснований освобождения. Предложено авторское понятие освобождения от уголовной ответственности. В результате проведенного анализа, формулируются предложения по изменению действующего законодательства для более эффективного и правильного его применения в отношении лица, совершившего преступление.

Ключевые слова: освобождение от уголовной ответственности, закрытие уголовного производства, утверждение соглашения, решение суда, специальные виды освобождения, уголовное правонарушение, примирение.

Annotation: The article investigates the procedural provisions for exemption from criminal liability, as well as a classification of grounds for exemption. Defined the author's notion of liberation from criminal liability has been given. As a result of the analysis, formulate proposals to amend existing legislation that are necessary for a more efficient and correct its application in respect of a person who committed the crime.

Key words: exemption from criminal liability, the closing of a criminal proceeding, the approval of the agreement, the court's decision, special kinds of liberation, criminal violation, reconciliation.

Конституція України визначає пріоритет загальнолюдських цінностей, забезпечення яких є головним обов'язком держави. Відповідно до ст. 1 Кримінального кодексу України (далі – КК) завданням якого є охорона інтересів особи, суспільства або держави, від злочинних посягань, допускається застосування судом до осіб, винних у їх вчиненні, передбачених законом покарань. Разом із тим, можуть скластися такі умови, при яких не потрібно, щоб винна особа зазнала покладених на неї заходів кримінальної відповідальності (у тому числі і покарання). Крім того, виникає необхідність виявляти в окремих випадках певну поблажливість до осіб, які порушили норми кримінально-правового закону і, керуючись принципом гуманізму, передбачити в КК можливість звільнення винних не тільки від кримінальної відповідальності, але і в цілому від покарання. Статистичні дані засвідчують, що в Україні щороку від кримінальної відповідальності звільняється 20 тис. осіб.

У ряді випадків досягнення цілей протидії злочинності можливе без притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності або ж при їх засудженні, але зі звільненням від реального відбування покарання. Не можна забувати, що у всіх випадках діє принцип: «nullum crimen, nulla poena sine lege» (немає злочину без вказівки на це в законі). На наш погляд, можна вказати і на інші принципи: «немає злочину без покарання», «немає покарання

без злочину». Як тут не згадати вислів древньогрецького філософа Анаксимандра: «Всі речі за свою нечестивість несуть покарання і отримують відплату один від одного у встановлений час». Звільнення від кримінальної відповідальності можливо тільки в разі вчинення діяння, яке містить всі ознаки складу злочину (ст. 2 КК) і тільки в процесі притягнення його до кримінальної відповідальності, тобто з моменту внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань та початку досудового розслідування і до винесення обвинувального вироку. Звільнення від кримінальної відповідальності автоматично тягне за собою звільнення від кримінального покарання. Тому якщо яке-небудь діяння прямо в КК не передбачено як злочин, його вчинення ні за яких умов не може тягти за собою кримінальну відповідальність і покарання [1]. Застосування закону про кримінальну відповідальність за аналогією заборонено (ч. 4 ст. 3 КК).

КК України 2001 року вніс зміни до регулювання звільнення від кримінальної відповідальності і від покарання. Враховуючи різну юридичну природу цих інститутів, він виділив регулювання їх у різні розділи КК (звільнення від кримінальної відповідальності регулюється в розділі IX КК, а звільнення від покарання – в розділі XII КК).

Звільнення від кримінальної відповідальності має принципову спільність із звільненням від покарання. В обох випадках держава відмовляється піддавати винного до примусових заходів, які передбачені

законом про кримінальну відповідальність. Разом із тим, ці правові інститути істотно відрізняються один від одного.

По-перше, звільнення від кримінальної відповідальності допускається, за загальним правилом, лише відносно стосовно у вчиненні злочину невеликої та середньої тяжкості, тоді як звільнення від кримінального покарання з цією ознакою не пов'язано, тобто допускається і у справах про тяжкі злочини.

Звільнення від кримінальної відповідальності не свідчить про виправдання особи, про визнання її невинною у вчиненні злочину. Закон про кримінальну відповідальність виходить із встановлення факту вчинення особою кримінально караного діяння, а тому передбачені розділом IX Загальної частини КК підстави звільнення від кримінальної відповідальності визнаються нереабілітуючими.

По-друге, від кримінальної відповідальності може бути звільнений підозрюваний, обвинувачений. Від покарання може бути звільнений тільки засуджений, тобто особа, щодо якої відбувся обвинувальний вирок суду.

По-третє, особливу роль грає кримінальне процесуальне право, на яке покладається обов'язок юридичного закріплення факту звільнення від кримінальної відповідальності або звільнення від покарання

Від кримінальної відповідальності винний може бути звільнений за ухвалою судді шляхом закриття кримінального провадження та тим самим довівши до закінчення досудове розслідування. На відміну від цього звільнення від покарання може бути тільки в обвинувальному вирокі суду зі звільненням від покарання чи від його відбування [2].

При цьому одні й ті ж юридично значимі обставини можуть виступати або як підстави звільнення від кримінальної відповідальності, або як підстави звільнення від покарання в залежності від того, на якій стадії кримінального провадження вони застосовуються. Сказане стосується актів амністії, які є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності, якщо вони діють і застосовуються до засудженої особи за вирокі суду, і підставою для повного або часткового звільнення від основного або додаткового покарання, якщо їх дія поширюється на осіб, вже засуджених за вчинений злочин (ст. 86 КК).

Підставою кримінальної відповідальності може бути лише наявність її заснування, а саме в разі вчинення особою небезпечного для інтересів людей діяння, яке містить склад злочину (ч. 1 ст. 2 КК). В цьому випадку з одного боку існує формальна підстава для притягнення цієї особи до кримінальної відповідальності, а з другого існує підстава, яка дозволяє звільнити особу від цієї відповідальності. Отже, звільнення від кримінальної відповідальності можливе тільки тоді, коли злочинне діяння мало місце. Тому не відносяться до досліджуваних інститутів звільнення від кримінальної відповідальності, коли відповідно звільнення взагалі неможливо і суди мають розмежовувати ці випадки. Наприклад, у разі здійснення актів необхідної оборони (ст. 36 КК), затримання особи, що вчинила злочин (ст. 38 КК), крайньої необхідності (ст. 39 КК),

випадки вчинення суспільно небезпечних дій неосудним або малолітньою (ч. 2 ст. 19 КК та ст. 22 КК), а також вчинення дій які хоча формально і містять ознаки будь-якого діяння, передбаченого цим Кодексом, але через малозначність не становлять суспільної небезпеки, тобто не заподіяли і не могли заподіяти істотної шкоди фізичній чи юридичній особі, суспільству або державі, тобто малозначності діяння (ч. 2 ст. 11 КК), а також випадки, коли особа не підлягає такій відповідальності (ч. 2 ст. 385, ч. 2 ст. 396 КК). Якщо немає складу злочину, то це означає, що і немає підстав для настання кримінальної відповідальності, і також неможливо звільнення від неї [4].

У відповідності зі ст.ст. 285-288, 468-476 КПК, усі види звільнення особи від кримінальної відповідальності, здійснює виключно суд, шляхом закриття кримінального провадження або ухвалою виокремлення, яким затверджує угоду і признає узгоджену сторонами міру покарання. Раніше за старим КПК закриття кримінальних справ здійснювали слідчі за згодою прокурора, однак Верховна Рада України Законом від 12 липня 2001 року № 2670-III внесла зміни до ст.ст. 7-111 КПК, згідно з якими було визначено спеціальний порядок закриття справ: прокурор (а також слідчий за згодою прокурора) за наявності підстав складає мотивовану постанову про направлення справи до суду для вирішення питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності.

Треба зазначити, що особу можна звільнити від кримінальної відповідальності лише за наявності визначених у КК умов і підстав.

Умовою звільнення особи від кримінальної відповідальності є вчинення нею певного злочину, незалежно від того, закінчено його чи ні, вчинений він одноособово чи у співучасті [5].

Закон про кримінальну відповідальність підкреслює, що підставою такого звільнення може бути або певна поведінка особи після вчинення злочину, яку держава заохочує (дійове каяття, примирення винного з потерпілим, припинення злочинної діяльності та добровільне повідомлення про вчинене тощо), або настання певної події (наприклад, зміна обстановки, закінчення строків давності).

За своїм змістом звільнення від кримінальної відповідальності характеризується такими моментами:

- не відбувається державний осуд особи, яка вчинила злочин (обвинувальний вирок суду не постановляється);

- до винного не застосовується покарання [10].

Звільнення від кримінальної відповідальності в контексті цього правового інституту не свідчить про виправдання особи, про визнання її невинною у вчиненні злочину. У цьому випадку КК виходить із встановлення факту вчинення особою кримінально-караного діяння, а тому, передбачені розділом IX Особливої частини КК підстави звільнення від кримінальної відповідальності визнаються нереабілітуючими [7].

При вирішенні питання про звільнення особи від кримінальної відповідальності, суд, під час підготовчого, судового, апеляційного або касаційного

розгляду справи повинен переконатися (незалежно від того, надійшла вона до суду першої інстанції з відповідним клопотанням чи з обвинувальним актом, а до апеляційного та касаційного судів – з обвинувальним вироком), що діяння вчинено особою, дійсно мало місце, що воно містить склад злочину і особа винна у його вчиненні, а також що умови та підстави її звільнення від кримінальної відповідальності передбачені КК. Тільки після цього можна ухвалити у визначеному КПК порядку відповідне судове рішення.

Прокурор встановивши на стадії досудового розслідування підстави для звільнення від кримінальної відповідальності та отримавши згоду підозрюваного на таке звільнення, складає клопотання про звільнення від кримінальної відповідальності та без проведення досудового розслідування у повному обсязі надсилає його до суду у випадках, передбачених у ч. 2 ст. 286 КПК, також до клопотання прокурора повинна бути додана письмова згода особи на звільнення від кримінальної відповідальності.

Згідно з п. 1 ч. 2 ст. 284 КПК за наявності визначених у законі обставин (ст.ст. 285-288, 468-476 КПК) суд своєю мотивованою ухвалою закриває кримінальне провадження та звільняє підозрюваного, обвинуваченого від кримінальної відповідальності у випадку встановлення підстав, передбачених Законом України про кримінальну відповідальність, також скасовує запобіжні заходи, забезпечення цивільного позову і конфіскації майна, а також вирішує питання про речові докази, зокрема про гроші, цінності та інші речі, нажиті злочинним шляхом.

Суд, ухвалюючи рішення про звільнення особи від кримінальної відповідальності, може закрити кримінальне провадження з відповідної підстави лише за наявності її згоди. Підозрюваний, обвинувачений, який вважає себе невинуватим, має право вимагати розгляду своєї справи судом у звичайному порядку і домагатися виправдувального вироку. Такі випадки в слідчо-судовій практиці зустрічаються. Наприклад, ухвалою судової колегії у кримінальному провадженні Апеляційного суду Волинської області скасовано ухвалу Іваничівського районного суду про закриття провадження за обвинуваченням К. Підставою для скасування ухвали стало те, що обвинувачений протягом усього розслідування вину свою не визнавав, згоди на закриття провадження за ст. 288 КПК не давав, у судовому засіданні докази не досліджувалися.

У випадку, коли справа надійшла до суду з обвинувальним актом, вона має бути розглянута на стадії підготовчого провадження у судовому засіданні, із проведенням процедури судового розгляду. Повинні бути з'ясовані всі визначені законом питання, зокрема: 1) необхідно роз'яснити обвинуваченому підставу звільнення його від кримінальної відповідальності і право заперечувати проти закриття справи з цієї підстави (ч. 3 ст. 285 КПК); 2) з'ясувати, чи відшкодовано завдану злочинною шкоду; 3) заслухати думку учасників кримінального провадження з цього приводу тощо. Тільки після цього, в разі наявності законних підстав та за відсутності заперечень з боку зазначених осіб,

справу може бути судом закрито, а особу – звільнено від кримінальної відповідальності.

При звільненні від кримінальної відповідальності підлягають скасуванню (якщо вони застосовувались) всі заходи забезпечення кримінального провадження (арешт на майно), запобіжні заходи кримінально-процесуального примусу (утримання під вартою). Особі, яка звільнена від кримінальної відповідальності повертають вилученні документи, речі тощо. В той же час, звільнення від кримінальної відповідальності не виключає можливість притягнення до інших видів юридичної відповідальності: цивільно-правової, дисциплінарної, адміністративної. Але існує точка зору, що не правильно замінювати кримінальну відповідальність іншими видами юридичної відповідальності.

Таким чином, відповідно до ч. 1 Постанови № 12 Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 р., було роз'яснено, що звільнення від кримінальної відповідальності - це відмова держави від застосування щодо особи, котра вчинила злочин, установлених законом обмежень певних прав і свобод шляхом закриття кримінального провадження, яке здійснює суд у випадках, передбачених КК, та у порядку, встановленому КПК [8].

У кримінальному законодавстві України передбачені такі види звільнення від кримінальної відповідальності осіб, що вчинили злочини:

- у зв'язку з дійовим каяттям (ст. 45 КК);
- у зв'язку з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК);
- у зв'язку з передачею особи на поруки (ст. 47 КК);
- у зв'язку із зміною обстановки (ст. 48 КК);
- у зв'язку із закінченням строків давності (ст. 49 КК);
- у зв'язку з амністією (ст. 86 КК) або помилюванням (ст. 87 КК);
- звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру до неповнолітнього (ст. 97 КК);
- звільнення від кримінальної відповідальності із застосуванням заходів, передбачених Дисциплінарним статутом Збройних Сил України (ч. 4 ст. 401 КК «Поняття військового злочину»);
- спеціальні види звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені Особливою частиною КК (ч. 2 ст. 111 «Державна зрада», ч. 2 ст. 114 «Шпигунство», ч. 3 ст. 175 «Невиплата заробітної плати, стипендії, пенсії чи інших установлених законом виплат», ч. 4 ст. 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)», ч. 4 ст. 2121 «Ухилення від сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та страхових внесків на загальнообов'язкове державне пенсійне страхування», ч. 2 ст. 255 «Створення злочинної організації», ч. 6 ст. 258 «Терористичний акт», ч. 2 ст. 2583 «Створення терористичної групи чи терористичної організації», ч. 4 ст. 2585 «Фінансування тероризму», ч. 6 ст. 260 «Створення не передбачених законом воєнізованих або збройних формувань», ч. 3 ст. 263 «Незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами або вибуховими речовинами», ч. 4 ст. 289 «Незаконне заволодіння транспортним засобом», ч. 4. ст. 307

«Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення, пересилання чи збут наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів», ч. 4 ст. 309 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів без мети збуту», ч. 4 ст. 311 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання прекурсорів», ч. 5 ст. 321 «Незаконне виробництво, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання, зберігання з метою збуту або збут отруйних чи сильнодіючих речовин або отруйних чи сильнодіючих лікарських засобів», ч. 4 ст. 321 «Фальсифікація лікарських засобів або обіг фальсифікованих лікарських засобів», ч. 5 ст. 354 «Підкуп працівника підприємства, установи чи організації», ч. 5 ст. 3683 «Підкуп службової особи юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми», ч. 5 ст. 3684 «Підкуп особи, яка надає публічні послуги», ч. 5 ст. 369 «Пропозиція, обіцянка або надання неправомірної вигоди службовій особі», ч. 4 ст. 401 «Поняття військового злочину»). Треба зазначити, що в усіх зазначених випадках за наявності обставин, передбачених конкретною нормою закону, суд зобов'язаний звільнити відповідних осіб від кримінальної відповідальності.

Перелік випадків звільнення від кримінальної відповідальності, наведений у КК, є вичерпним, але під впливом кримінально-правової політики держави він може змінюватися.

Множинність підстав звільнення від кримінальної відповідальності та їх різна правова природа вимагають необхідності класифікувати їх.

Оскільки будь-яка класифікація можлива тільки тоді, коли має в своїй основі єдність ознак чи критерію, за яким проводиться класифікація різних видів якого-небудь явища, то перш за все треба знайти такі ознаки (критерії). Існує кілька ознак, що дозволяють класифікувати підстави звільнення від кримінальної відповідальності, передбачені чинним українським законодавством.

Одним з варіантів класифікації підстав звільнення від кримінальної відповідальності є їх поділ на загальні та спеціальні. Критерієм такої класифікації служить структура КК – наявність у ньому Загальної та Особливої частин. Загальна частина містить шість підстав звільнення від кримінальної відповідальності. Це звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку: з дійовим каяттям (ст. 45 КК); з примиренням винного з потерпілим (ст. 46 КК); з передачею особи на поруки (ст. 47 КК), із зміною обстановки (ст. 48 КК), із закінченням строків давності (ст. 49 КК).

Окремо йдеться про звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку з актом амністії (ст. 86 КК) або помилування (ст. 87 КК), які можуть бути підставою звільнення від покарання, а також і звільненням від кримінальної відповідальності із застосуванням примусових заходів виховного характеру (ст. 97 КК) для неповнолітніх. Всі названі підстави звільнення від кримінальної відповідальності передбачені Загальною частиною КК, і відповідно, їх можна вважати загальними підставами.

Спеціальними підставами звільнення від кримінальної відповідальності слід визнати ті, які закріплені в Особливій частині КК стосовно конкретних складів злочину. Всього в чинному кримінальному законодавстві України налічується двадцять дві спеціальні підстави (ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 114, ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 212, ч. 4 ст. 212¹, ч. 2 ст. 255, ч. 6 ст. 258, ч. 2 ст. 258³, ч. 4 ст. 258⁵, ч. 6 ст. 260, ч. 3 ст. 263, ч. 4 ст. 289, ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 309, ч. 4 ст. 311, ч. 5 ст. 321, ч. 4 ст. 321¹, ч. 5 ст. 354, ч. 5 ст. 368³, ч. 5 ст. 368⁴, ч. 5 ст. 369, ч. 4 ст. 401 КК). В основу звільнення від кримінальної відповідальності на підставі наведених норм Особливої частини КК покладено можливість з боку держави піти на зустріч певним категоріям злочинців, та не застосовувати до них примусові заходи кримінально-правового впливу. Наприклад, звільняються особи від кримінальної відповідальності за незаконне виробництво, виготовлення, придбання, зберігання, перевезення чи пересилання наркотичних засобів, психотропних речовин або їх аналогів (ч. 1 ст. 307, ч. 1 ст. 309 КК), якщо вони, добровільно здали ці засоби (речовини) та вказали джерело їх придбання або сприяли розкриттю злочинів, пов'язаних з їх незаконним обігом (ч. 4 ст. 307 КК), або також звільняються особи від кримінальної відповідальності за вчинення шпигунства, якщо припинили вчинення дій, описаних у ч. 1 ст. 114 КК, та добровільно повідомили органи державної влади про вчинене, якщо внаслідок цього і вжитих заходів було відвернуто загрози шкоди інтересам України (ч. 2 ст. 114 КК) тощо.

Треба зазначити, висловлювання Х.Д. Алікперова, про те, що за допомогою спеціальних норм, держава надає можливість здійснити компроміс з особою, яка вчинила те чи інше кримінальне правопорушення, у вигляді гарантії звільнення від кримінальної відповідальності або пом'якшення покарання в обмін на позитивні вчинки особи, перелік яких вказується у таких нормах. Даючи визначення компромісним нормам, Г.О. Усатий вважає за необхідне додати, що передбачені такими нормами позитивні посткримінальні вчинки особи «сприяють реалізації основних завдань кримінально-правової протидії злочинності». Застосування передбачених Особливою частиною КК спеціальних компромісних (заохочувальних) норм про звільнення від кримінальної відповідальності є завжди обов'язком суду за наявності достатніх на те підстав [9].

Аналіз кримінально-правових і кримінально-процесуальних норм дозволяє зробити висновок, що в ряді випадків звільнення від кримінальної відповідальності та закриття кримінальної справи є правом суду навіть за наявності всіх необхідних формальних передумов для прийняття такого рішення, а не обов'язком. Іншими словами, можливість і доцільність звільнення особи від кримінальної відповідальності повинні оцінюватися в кожному разі, перш за все з точки зору інтересів суспільства.

Тому залежно від ступеня обов'язковості застосування виділяються:

Обов'язкові види (або імперативні) - за наявності обставин, вказаних у нормі КК, звільнення від кримінальної відповідальності повинно бути

застосовано в обов'язковому порядку (ст. 17, ст. 45, ст. 46, ст. 49, ст. 85, ст. 86, ст. 87, також ч. 2 ст. 11 Загальної частини КК; ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 114, ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 212, ч. 4 ст. 2121, ч. 2 ст. 255, ч. 6 ст. 258, ч. 2 ст. 2583, ч. 4 ст. 2585, ч. 6 ст. 260, ч. 3 ст. 263, ч. 4 ст. 289, ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 309, ч. 4 ст. 311, ч. 5 ст. 321, ч. 4 ст. 3211, ч. 5 ст. 354, ч. 5 ст. 3683, ч. 5 ст. 3684, ч. 5 ст. 369 Особливої частини КК).

Необов'язкові види (або факультативні) – їх застосування є прерогативою суду, однак ні в якому разі не його обов'язком (ст. 47, ст. 48, ст. 97 та ч. 4 ст. 401 КК).

Залежно від наявності умов звільнення від відповідальності. В основі цього поділу лежить обов'язковість або неможливість пред'явлення певних вимог до поведінки винної особи після звільнення від кримінальної відповідальності, поділяються:

Умовні (ст. 47 КК – умовою є виправдання протягом року з дня передачі її на поруки довіри колективу, якщо не ухилитиметься від заходів виховного характеру та не порушуватиме громадського порядку; ст. 49 КК – умовою є не зупинення і не переривання давності; ст. 97 КК – визнання можливим виправлення неповнолітнього без застосування покарання; а також переважна більшість спеціальних видів звільнення від кримінальної відповідальності тих, які закріплені в Особливій частині КК стосовно конкретних складів злочину (ч. 2 ст. 111, ч. 2 ст. 114, ч. 3 ст. 175, ч. 4 ст. 212, ч. 4 ст. 2121, ч. 2 ст. 255, ч. 6 ст. 258, ч. 2 ст. 2583, ч. 4 ст. 2585, ч. 6 ст. 260, ч. 3 ст. 263, ч. 4 ст. 289, ч. 4 ст. 307, ч. 4 ст. 309, ч. 4 ст. 311, ч. 5 ст. 321, ч. 4 ст. 3211, ч. 5 ст. 354, ч. 5 ст. 3683, ч. 5 ст. 3684, ч. 5 ст. 369) та вимагають від особи певної поведінки як основу не притягнення до кримінальної відповідальності, тобто дотримання деяких вимог, це наприклад: добровільно повідомити правоохоронний орган про злочин, сприяти його припиненню або розкриттю, і, якщо, внаслідок такої поведінки і вжитих заходів було відвернена небезпека для життя чи здоров'я людей або заподіяння значної майнової шкоди чи настання інших тяжких наслідків, і тільки в випадку коли в її діях немає складу іншого злочину);

Безумовні (всі інші види).

Таким чином, особа може бути звільнена від кримінальної відповідальності у двох формах: з визнанням його винним або до винесення такого рішення судом. Але потрібно зауважити, що звільнення від кримінальної відповідальності за будь-якої підстави означає визнання особи винною у вчиненні кримінального правопорушення.

ЛІТЕРАТУРА

1. Баулін Ю.В. Звільнення від кримінальної відповідальності: [монографія] / Ю.В. Баулін. – К.: Атіка, 2004. – 296 с.
2. Головка Л.В. Альтернативи уголовному преследованию в современном праве. – СПб.: Изд-во «Юридический центр Пресс», 2002. – 544 с.
3. Житний О.О. Звільнення від кримінальної відповідальності у зв'язку із дійовим каяттям: [моногр.]. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2004. – 152 с.
4. Козак О.С. Ефективність звільнення від кримінальної відповідальності в Україні: [монографія] / За ред. О.М. Бандурки. – К: Освіта України, 2009. – 204 с.
5. Кримінальне право України. Загальна частина: підручник / [М.І. Бажанов, Ю.В. Баулін, В.І. Борисов та ін.]; за ред. проф. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. – [2-е вид., перероб. і допов.]. – К.: Юрінком Інтер, 2005. – 480 с.
6. Матюшенко Р. Закриття кримінальної справи у зв'язку з примиренням обвинуваченого з потерпілим // Право України. – 2002. – № 4. – С. 94-96.
7. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / За ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. – [6-те вид., переробл. та доповн.]. – К.: Юридична думка, 2011. – 1216 с.
8. Про практику застосування судами України законодавства про звільнення особи від кримінальної відповідальності: Постанова № 12 Пленуму Верховного Суду України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.scourt.gov.ua/clients/vs.nsf/0/D4FC48F97B141D29C325711600475AC3?OpenDocument&CollapseView&RestrictToCategory=D4FC48F97B141D29C325711600475AC3&Count=500&>
9. Усатий Г.О. Кримінально-правовий компроміс: [монографія]. – К.: Атіка, 2001. – 128 с.
10. Хавронюк М.І. Диференціація кримінальної відповідальності: чи кримінальна безвідповідальність? // Підприємництво, господарство і право. – 2009. – № 8. – С. 3-7.